

על משבר רבע החיים

ד"ר רבקה נרדי, סופרת ומטפלת אישית וזוגית, מחברת הספר "נשים חסרות מנוח" (פרדס, 2007) שעוסק במצבם הקיומי של נשים וגברים בשנות האלפיים, לאחר מהפיכת המינים הגדולה (שהתרחשה בשנות הששים של המאה העשרים). אחת הסוגיות העולות היא הקושי של נשים וגברים צעירים להתבגר, כלומר להשתלב בעולם המבוגרים. גם גבורת ספרה האחרון של דר' נרדי, "זר יקר שלי" (רומאן, פרדס 2008) עושה את מסע ההתבגרות שלה בגיל מאוחר (42). נרדי טוענת שלא במקרה שמו של המשבר דומה למשבר מוכר יותר, משבר אמצע החיים. "משבר אמצע החיים כבר מזמן הפך להיות תופעה מוכרת – בשל הארכת תוחלת החיים (מעבר לשמונים) המעמיד אנשים בשנות הארבעים והחמישים שלהם מול שאלות קיומיות על משמעות החיים שבעבר לא היו צריכים להתמודד איתם. הארכת תוחלת החיים וגם שיפור איכותם יוצרת אשליה (אצל הצעירים) שהזמן בידם. כמעט אינסופי. ואם נוסיף לכך את השינויים הטכנולוגיים והערכיים שיצרו עבורם מציאות פסיכולוגית חדשה נוכל להבין מדוע אין הם ממהרים לשום מקום. אפשר למשוך את הנעורים עוד כמה שנים, אפילו מעבר לגיל שלושים.

למה זה קורה?

"כי יש להרבה יותר צעירים וצעירות את הפריבילגיה למשוך את גיל ההתבגרות לעוד כמה שנים. לרבים מהם, בעיקר יוצאי משפחות מהמעמד הבינוני, יש עטיפה מגוננת של בית ההורים. הם יכולים ללמוד, לטייל בעולם ולדחות את הכניסה לחיים המבוגרים כי יש לגיטימציה חברתית להנות מהחופש, לא להכנס מיד לעול המשפחתי. לפני כמה שנים היו דוחקים בנו להתחתן ולהקים משפחות להיכנס הרבה יותר מהר לעולם המבוגרים, לקחת אחריות, לעבוד, להתפרנס, להקים משפחה. כיום יש לגיטימציה לדחות את כל זה ולהכיר את העולם, לטייל, להתנסות – כל אלה הפכו להיות הדבר הנורמטיבי ומי שלא עושה את זה הוא השונה החריג. אך המסר אינו אחיד, אפשר לומר שהוא כפול – מצד אחד אומרים להם: "לפני שאתה נכנס לעולם המבוגרים תנגוס נגיסה הגונה מהעולם החופשי, זה טוב וזה בסדר", "לך תחיה לפני שאתה מתחתן". אבל מצד שני, כאשר רבים ורבות עוברים את גיל השלושים – דוחקים בהם להתחתן כבר "סוף סוף" ולהקים משפחה.

רבים ורבות מתנסים בקונפליקט זה המלווה בפחד ממחויבות הכרוכה בהתבגרות – לחיות במסגרת, לקחת אחריות על גידול ילדים, לוותר על החופש האישי. יותר ויותר צעירים וצעירות נרתעים מלעשות זאת. אנחנו רואים שהמספרים של הרווקים והרווקות ברחבי העולם המערבי רק גדלים. וגם אלו שמתחתנים לא ממהרים להביא ילדים. ורבים מאלו שמתחתנים ומביאים ילדים נזקקים להרבה עזרה ושרותים קנויים, שכן חלק ניכר מזמנם מוקדש למימוש עצמם.

על מה מבוסס הפחד?

"על כך שאתה תאבד את עצמך כשאתה מקים את המשפחה, תקריב את חיך, כלומר את החופש, את החלומות. הגברים הצעירים רואים מה נדרש מהם – לעבוד סביב השעון כמתכון לעשיית כסף, כמתכון להצלחה. תדמית הגבר המצליחן עדיין נמצאת בזיקה ישירה למעמד והצלחה כלכלית. זה עולם אכזרי, תחרותי, שוחק. יותר ויותר גברים צעירים שואלים את עצמן למה? בשביל מה? האם באמת שם נמצא האושר? רבים מהם מנסים לדחוק את הקץ – אחרי הטיוח הגדול, אחרי שאוציא את הדיסק שרציתי, אחרי שאחיה..."

הנשים – זה סיפור קצת אחר. גם הן רואות היטב מה "מוכר" הכי טוב – להיראות "נפלא" – על פי מודל היופי של נערה. כלומר אם את ממהרת להתחתן וללדת את מאבדת את סוד הקסם. את סתם תהיי אשה "מבוגרת", מטופלת בילדים, עסוקה במרוץ המטורף של עבודה ומשפחה. לא באמת חלום קוסם כל כך.

האם לנשים קשה יותר?

"בהחלט. תראי את מסדר היפהפיות ב"האח הגדול", כשבחורה בת 31 אומרת שם "יש לי גוף של בת 13", או אם בתוכנית אחרת, "בעירום מלא", מצטלמות נשים צעירות (חלקן נשואות עם ילדים קטנים) המדברות על עצמן כשמנות ומוזנחות – אנחנו, הצופות בבית קולטות את המסר. להערכתי, המצב הולך ומחמיר, כי מתגברת הסגידה ליופי שהוא יופי מאוד צעיר, מאוד מסוים, שאי אפשר לשמר אותו כשאת אמא ואת רצה אחרי התינוקות שלך.

נשים יותר פגיעות, כי ככל שהן מתבגרות הן מאבדות נקודות (בראייה החברתית הסטריאוטיפית). מאוד קשה לי לומר זאת כי קיוויתי שנתבגר סוף סוף מהעניין הזה אבל זה לא כל כך קורה."

בספרה "נשים חסרות מנוח" (פרדס, 2007) מנתחת ד"ר נרדי מדוע הפמיניזם הצליח לשנות תפיסות בהרבה תחומים בחיינו אך נסוג כשמדובר במיתוס היופי. "יש כאן מאבק סמוי בין נשים וגברים. גברים

רבים שולטים בתעשיית היופי המייצרת סטנדרטים בלתי מציאותיים ליופי. זה יופי של נערות, יופי שעובר ריטוש בתמונות המגזינים, זה מודל יופי המעודד בקרב נערות ונשים "רגילות" תחושת נחיתות ומצוקה עד כדי התמכרות להפרעות אכילה ושנאה עצמית. ההתעסקות האובססיבית של נשים בגוף שלהן, בדימוי הגוף (שלעולם יהיה דימוי נחות) - מקרקע את האישה להתעסקות עם עצמה במקום עם העולם. במקום לגדול ולהתעסק עם דברים חשובים כמו יצירה והתפתחות מתעסקת האשה עם גופה, עם הקמטים, עם השומנים תוך בדיקה מתמדת (ומאוד שיפוטית) אבריה – הגלויים והמוצנעים. להקה ענקית של אנשי מקצוע, בעיקר מתחום הניתוחים הפלסטיים, באים "לגאול" אותה מייסוריה...

גם אמצעי התקשורת המציגים מודלים בלתי אפשריים אלו תורמים ליצירת אווירה של טרור, כלומר 'אם עברת את השלושים - את בבעיה'. אז פלא שנשים נלחצות ומרגישות פגיעות גם כשהן עדיין מאוד צעירות? את רואה ילדות מתאפרות ומתעסקות בדיאטות..., כן כבר בגיל שמונה!.

בלבול הערכים הישנים עם החדשים (קחי את החופש שלך אבל היזהרי, את כבר "זקנה", תתחתני כבר!!!) מלחיץ את האישה ומעצים את הבילבול והאשמה".

ד"ר נרדי עומדת גם על ההבדל הניכר בתחום הנישואין בין גברים לנשים. "כשגבר מקבל החלטה שהוא ימתין עם עם הנישואים, הדבר מתקבל בהבנה. כשאישה באה מאותו מקום, עם אותה הצהרה (שהיא רוצה עוד כמה שנים של חופש) - היא מקבלת על הראש. זה מאוד מקומם בעיקר בשל הצביעות העומדת מאחורי המסרים המנוגדים לנשים וגברים. הדבר דומה למה שעבר ועובר על נשים (עדיין) בתחום המיניות. אמרו לנו – 'תהיו חופשיות. אין הבדל בין נשים וגברים', אבל אז, אם נערה צעירה היתה מרשה לעצמה להפגין התנהגות מינית משוחררת (כמו בן) מיד היו מכנים אותה זונה, והוא – הגבר - הוא רב שגל".

** החלק הבא הוא לא ערוך לגמרי, כי ניסיתי לתת תשובה לפי התיאוריה של הסרדין והדולפין, זה לא כ"כ הצליח לי. מחד הדברים שאת אומרת חשובים ורלבנטיים, אך הם לא מסתדרים עם הסבר התיאוריה.

מה עושים עם הדואליות הבלתי אפשרית הזאת?

בספרם המשותף של הזוג נרדי ("להיות דולפין", מודן 2006) מתוארים שלושה דפוסי תגובה למצבי חיים: הסרדין (הפחדן, התבוסתן, הנמנע), הכריש (התוקפן, השתלטן, המגלומן) והדולפין (החכם, האמיץ, האסרטיבי והאמפאטי). "תפקידו" של הסרדין להפחיד אותנו משינויים, להרתיע אותנו מחשיבה אמיצה,

לקצץ את כנפינו. אם אשה צעירה מאזינה לקול הזה (המשקף במידה רבה את "חוכמת הרחוב") – היא תחיה בפחד ואשמה פן תחמיץ את ההזדמנות שלה להקים משפחה. מצד שני אם תקשיב אך ורק לקולו של הכריש (המגלומן) ותתעלם מהמציאות הלא שיוויונית בין נשים וגברים היא עלולה למצוא עצמה במצב של חיקוי הדפוס הגברי למימוש עצמי תוך שהיא מתנכרת לצרכיה כאשה.

הקשבה לדולפין הפנימי שומרת עלינו שלא נלך לאיבוד. הדולפין הפנימי שלנו מעודד אותנו להתנסות בהרפתקאות ושינויים – **עם גבולות**. כלומר, גם וגם: מצד אחד להנות מהארכת משך הנעורים – כי אפשר וזה בסדר, מאידך לדעת מתי שי לעבור הלאה, להתבגר. חשוב שנהיה בזיקה לצרכים המשתנים שלנו עם התבגרותנו הכרונולוגית. כולנו יודעים שצרכים של בת עשרים אינם כשל בת שלושים. הכבוד שנרכוש להתבגרותנו הפיזית והנפשית יאפשר לנו לחיות את החיים ולמצותם במלואם. אולי לא כולם יסכימו, אך אני מאמינה שהתבגרות היא אתגר נפשי התפתחותי. יצירת קשר אינטימי ארוך טווח, כמו גם מחויבות להתפתחות מקצועית – אפשריים, כאשר אנחנו מוכנים להתבגר. וכל זה נכון כמובן גם לגבי גברים.